

Lähettäjä: Vapaavuori Jan
Lähetetty: maanantai 26. helmikuuta 2018 15:46
Vastaanottaja: juha.sipila@vn.fi; juha.sipila@vnk.fi
Aihe: Helsingin vastaus viestiinne

26.2.2018

Pääministeri Juha Sipilä,

Kiitän teitä vastauksestanne koskien ehdotustamme PKS-maakunnan perustamisesta. Tässä kirjeessä vastaan keskeisiltä osin esiin nostamiinne näkökohtiin.

Korostatte kirjeessänne, että sote- ja maakuntauudistuksen tavoitteiden kannalta hallitus on pitänyt tärkeänä sote- ja maakuntauudistuksen onnistumista erityisesti Uudellamaalla sekä pääkaupunkiseudulla.

Katsomme, että mikäli Uusimaa jaettaisiin ehdotuksemme mukaisesti kahteen maakuntaan, parantaisi se uudistuksen onnistumisen mahdollisuuksia Uudellamaalla sekä koko uudistuksen uskottavuutta valtakunnallisesti. Tällä hetkellä Uudenmaan maakunnan valmistelun hallinta on erittäin haasteellista. Kahden maakunnan mallissa sekä valmisteluun että uudistuksen toimeenpanoon liittyvät riskit voidaan hallita huomattavasti paremmin. 19 maakunnan malli mahdollistaisi myös pääkaupunkiseudun erityispiirteiden huomioon ottamisen, mikä olisi koko uudistuksen toimeenpanon kannalta tärkeää.

Kirjeessänne korostetaan, että pääkaupunkiseudulle tarjottiin keväällä 2016 mahdollisuutta tehdä oma esityksensä erillisratkaisusta. Tuolloin pääkaupunkiseudun tekemää ehdotusta ei kuitenkaan hallituksen toimesta hyväksytty soten osalta, koska hallitus ei pitänyt esitystä toteuttamiskelpoisena ja siihen sisältyi erityisesti perustuslain näkökulmasta ongelmia. Pääkaupunkiseudulle ei kuitenkaan annettu mahdollisuutta ehdotuksensa kehittämiseen edelleen. Vuonna 2016 hallitus myös asetti erillisratkaisuesityksen valmistelulle selkeänä rajauksena sen, että maakuntien määrää ei saa lisätä. Siksi pääkaupunkiseudun erillisratkaisuesityksessä ehdotettiinainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen järjestämis- ja tuottamisvastuuta pääkaupunkiseudulle.

Nyt tehty esitys 19. maakunnasta poikkeaa tästä ja on sekä perustuslaillisesti että toiminnallisesti kestäväällä pohjalla ja sisältää merkittäviä etuja aiemmin ehdotettuun sotenerillisratkaisuun.

19 maakunnan mallista on myös keskusteltu Helsingin, Vantaan, Espoon sekä HUS:n johdon kanssa. Näissä keskusteluissa ei noussut esiin erityisiä syitä, miksi 19 maakunnan mallia ei olisi mahdollista toteuttaa.

19 maakunnan mallin keskeisin etu on, ettei se ole ristiriidassa perustuslain kanssa. Kirjeeseen sisältyvien virka-arvioidenkin mukaan 19 maakunnan malli turvaisi perusoikeuksien (PL 19 §) ja kansanvaltaisuuden (PL 2 §) toteutumisen.

Olemme pyrkineet sellaisen esityksen tekemiseen, joka täyttäisi perustuslain asettamat reunaehdot sekä uudistukselle asetetut tavoitteet, mutta ottaisi samanaikaisesti huomioon pääkaupunkiseudun erityiset olosuhteet. Sekä PKS-maakunta että muu Uusimaa muodostaisivat toiminnallisesti ja taloudellisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Molemmilla olisi hyvät mahdollisuudet niille kuuluvien tehtävien hoitamiseen ja palveluiden järjestämiseen. Myös nämä näkökohdat tukisivat 19 maakunnan mallin toteuttamista.

Kaiken kaikkiaan edellä mainitut seikat takaisivat mallia koskevalle valmistelulle hyvät sisällölliset lähtöedellytykset.

Prosessuaalisesta näkökulmasta virkamiesarvioissa ja kirjeessänne viitataan sekä uudistuksen aikatauluun että HUS:n jakamiseen liittyviin huoliin.

HUS:n jakamisen osalta virkamiesten arvioimat riskit liittyvät erityisesti muun Uudenmaan oman erikoissairaanhoidon tuottavuushyötyjen menettämiseen, jo saavutettujen tai potentiaalisten Uudenmaan laajuisten erikoissairaanhoidon tuottavuushyötyjen menettämiseen sekä mahdolliseen kilpavarusteluun.

Näkemyksemme mukaan kaikkiin erilaisiin toteutusvaihtoehtoihin sisältyy riskejä ja erityisesti niitä sisältää hallituksen esityksen mukainen malli, jossa Uusimaa muodostaa yhden maakunnan. Myös 19 maakunnan mallissa riskit ovat sinänsä olemassa, mutta ne eivät kuitenkaan ole hallitsemattomia vaan pikemminkin hallituksen esittämää mallia vähäisempiä. Niiden ei voi katsoa muodostavan estettä 19 maakunnan mallin toteuttamiselle.

Edellä mainitut riskit on lisäksi mahdollista huomioida jo 19 maakunnan mallin lainsäädäntövalmistelussa sekä uudistuksentoimeenpanossa. Riskejä voidaan hallita eri tavoin, jolloin ne muodostuisivat uudessa mallissa käytännössä erittäin pieniksi.

Sote- ja maakuntauudistusta koskevien lakiesitysten mukaan valtiolla tulisi olemaan, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskien, merkittävää taloudellista ja toiminnallista ohjausvaltaa suhteessa maakuntiin. Siten esimerkiksi vahvan valtionohjauksen kautta riskien toteutumista voitaisiin 19 maakunnan mallissavälittää. Virkamiesarvion mukaan riskejä voitaisiin hallita muun muassa tiukalla maakuntien välisellä yhteistyösopimuksella, joka koskisi pääkaupunkiseudun maakunnan johtamaa yhteistyöaluetta. Myös 5 yhteistyöalueen ja 12 laajan päivystyksen alueen malli ohjaavat maakuntien työnjakoa vahvasti, ja näissä kysymyksissä PKS-maakunnan ja muun Uudenmaan välistä kilpailua voidaan pitää varsin epätodennäköisenä.

Maakuntien rahoituksen osalta haluamme tässä yhteydessä ilmaista myös yleisemmin huolestamme siitä, ettei rahoituksen määräytymisen perusteita ole riittävällä tavalla avattu. Vaadimme, että valmistelussa valittujen rahoituksen määräytymisperusteidenkriteerit avataan täydellisesti ennen eduskuntakäsittelyä.

Kuten olemme koko prosessin ajan tiedostaneet, keskeisin huoli 19 maakunnan mallin osalta liittyy uudistuksen aikataulun mahdolliseen viivästymiseen. Tästä syystä olemme myös kiirehtineet hallituksen ratkaisua asiassa. Aikataulun osaltakirjeessänne todetaan, että muutos edellyttäisi merkittävää työstöä hallituksen esityksen perusteluihin ja vaikutusarviointeihin. Lisäksi sisällöllisten muutosten valmistelu veisi aikaa. Kirjeessänne todetaan, että esimerkiksi omaisuusjärjestelyjä koskevaa säännöstä ei ole luotu näin merkittävän omaisuuden jakoon.

Huoli aikataulun pitävyydestä on ymmärrettävä, vaikka näköpiirissä onkin jo muita seikkoja, jotka saattavat viivästyttää aikataulua suunnitellusta (mm. mahdollinen tarve valinnanvapausehdotuksen notifiointille komissiossa). Hallituksen ensisijainen intressi on varmasti rakentaa tulevasta hallintorakenteesta (sen tarjoamien mahdollisuuksien rajoissa) mahdollisimman toimiva, sekä turvata samalla uudistuksen sujuva eteneminen toimeenpanovaiheessa. Juuri toimeenpanon onnistuminen on uudistuksessa ja myös kansalaisten näkökulmasta kaikkein keskeisin asia.

Saamamme perustuslakiarvion mukaan lausuntokierros ko. tapauksessa olisi mahdollista toteuttaa 4 viikossa. Se voitaisiin rajata koskemaan vain Uudenmaan kuntia, joita muutos faktisesti koskee. Oman arviomme mukaan selkeällä poliittisella tahtotilalla muutos olisi muiltakin osin edelleen toteutettavissa uudistukselle esitetyn aikataulun puitteissa, vaikka asian käsittely triossa onkin ollut valitettavan hidasta.

Hallitus on joka tapauksessa antamassa lakikokonaisuuteenliittyviä esityksiä eduskunnalle vielä huhtitoukokuussa ja täydentävä esitys voitaisiin antaa viimeistään tässä vaiheessa.

Korostan, että olennaista muutoksen läpiviemisessä on selkeä poliittinen tahtotila, joka mahdollistaa muutosten läpiviemisennormaalia nopeammassakin aikataulussa.

Kommentoin lyhyesti myös vastauksessanne esitettyä huoltasisällöllisten muutosten valmistelun osalta liittyen HUS:nomaisuusjärjestelyihin. Kuten aiemmin toimme esille, edellyttäisi Uudenmaan maakunnan jakaminen kahteen maakuntaan erityistä valmistelua. Tältä osin kyse on kuitenkin enemmän toimeenpanosta kuin lainsäädäntöön tehtävistä mittavista muutoksista. HE:n voidaan arvioida antavan puitteet tarvittavien järjestelyjen tekemiseen ja toimeenpanoon varattu aika mahdollistaisi niiden tekemisen hallitusti.

Maakuntien perustamista koskevien määräaikojen mukaan maakuntavaltuustojen toimikausi alkaa 1.1.2019. Sopimusten, omaisuuden ym. siirrot tulee toteuttaa siten, että ne samoin kuin järjestämisvastuu, siirtyvät maakunnille vuoden 2020 alusta. Kuten muissakin maakunnissa, myös 19 maakunnan mallissa em. aikataulu mahdollistaa riittävän valmisteluajan järjestelyihin. Tarvittavien selvitysten tekeminen voidaan käynnistää heti lakien tultua voimaan. PKS-maakunnassa voidaan tietyiltä osin hyödyntää Uudenmaan maakunnassa jo tehtyä valmistelua.

Hallituksen esittämä huoli siitä, että maakuntajaon avaaminen ja uusi PKS-maakunta avaisivat riskin vastaavanlaisille mahdollisuuksille muuallakin Suomessa osoittaa, ettei PKS-maakunnan tarvetta ja merkitystä ole hallituksen piirissä ymmärretty.

Omassa ehdotuksessamme PKS-maakunnan tarve kumpuaa pääkaupunkiseudun sekä osittain koko Uudenmaan erityisestä luonteesta muuhun maahan verrattuna. Näin ollen Uudenmaan jakaminen on tarkoituksenmukaista perustella metropolispesifeillä syillä, jotka eivät sovellu muualle maahan. Tämän jälkeenkin PKS-maakunta olisi Suomen suurin ja myös Uusimaa suurimpien maakuntien joukossa.

Edellä mainitut ja aikaisemmassa muistiossamme esitetyt muut syyt antavat näkemyksemme mukaan hyvät mahdollisuudet ja lähtökohdat 19 maakunnan mallin edistämiseksi. Malli ei valtioneuvoston oman virka-arvion mukaan sisällä merkittäviä perustuslaillisia haasteita eikä sillä olisi merkittäviä vaikutuksia koko uudistusta koskevaan rahoitusmalliin. Hallituksen luettelemat riskit uudistukseen liittyen olisivat ratkaistavissa joko valmistelu- tai toimeenpanovaiheessa.

19 maakunnan malli tarjoaisi kokonaisuutena uudistuksen tavoitteiden mukaisen ratkaisun sekä turvaisi uudistuksen sujuvan etenemisen myös Uudellamaalla, ottaen samalla huomioon myös pääkaupunkiseudun omat erityispiirteet. Varsinkin pidemmällä tähtäimellä tämä on koko Suomen etu.

Lopuksi korostan, että aikataulukysymys on hallituksen omassa käsissä. Arviomme mukaan vaadittavat muutokset ovat edelleentoteutettavissa asetetun aikataulun rajoissa. Ongelma näyttäytyykin enemmän poliittisen tahtotilan puutteeseen liittyvänä kysymyksenä, kuin aitona aikatauluhaasteena.

Jan Vapaavuori
Pormestari

Lähetetty iPhonesta

